

Жукоцька А.А.,
студентка 2 курсу,
16 групи, Факультету
міжнародної торгівлі
та права
Київського національного
торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Ключові слова: покарання, кримінальна відповідальність неповнолітніх, конфлікт із
законом

Keywords: punishment, criminal liability of minors, conflict with law

Анотація: Розглянуто особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх як спеціального суб'єкта кримінальної відповідальності та проаналізовано законодавство деяких зарубіжних країн щодо цього питання.

Abstract: Peculiarities of criminal liability of minors as a special subject of criminal responsibility and analyzed the laws of some foreign countries in this regard

Загальновідомо, що науково обґрунтований розвиток законодавства будь-якої країни неможливий без врахування як позитивного, так і негативного досвіду інших держав. Повною мірою це стосується і кримінального законодавства України, розвиток і вдосконалення якого без використання порівняльного-правового методу є неможливим. На виключне значення компаративного методу звертає також увагу видатний французький вчений М. Ансель: «Вивчення зарубіжного права відкриває перед юристом нові горизонти, дозволяє йому краще пізнати право своєї країни, оскільки специфічні риси цього права особливо чітко виявляються у порівнянні з іншими системами» [1, ст.138]. Саме тому досвід іноземних держав щодо особливостей кримінального покарання неповнолітніх, окрім суто теоретико-пізнавального інтересу, має також сприяти вдосконаленню чинного кримінального законодавства України.

У Європі та Сполучених Штатах перші судові системи у справах неповнолітніх були створені близько 1900 р. У США питання кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх визначені Законом «Про попередження делінквентності неповнолітніх» 1972 року. Крім того, на федеральному рівні запроваджено кримінально-правові норми стосовно відповідальності та покарання неповнолітніх, які нині містяться у ч. IV "Виправлення неповнолітніх правопорушників". Значного поширення набула практика відновлювального правосуддя для неповнолітніх, що передбачає: реальне відшкодування заподіяної ними матеріальної або моральної шкоди; запровадження примирних процедур, що робить таких неповнолітніх більш придатними до суспільного життя, сприяє не тільки усвідомленню ними вчиненого діяння, а й намаганням усунути його небезпечні наслідки; надійне забезпечення широкого загалу від кримінального впливу неповнолітніх правопорушників. До неповнолітніх можуть бути застосовані: 1) пробация; 2) "шокове" ув'язнення, наприклад у вигляді таборів військового типу для молодих правопорушників, які тримаються в умовах військової дисципліни, значних обмежень у використанні особистої власності, одягу, з дотриманням суворих правил гігієни, практичної відсутності особистого вільного часу та часу дозвілля, за наявності значних фізичних навантажень; 3) домашній арешт як альтернатива позбавлення волі або заміна частини строку тюремного ув'язнення; 4) громадські роботи; 5) різноманітні програми: перевиховання; розміщення у громаді; самостійного проживання; екологічні та туристичні програми; програми для осіб із спеціальними потребами; менторські програми[2, с. 394].

В багатьох державах Європи кримінальне законодавство передбачає можливість застосування, окрім покарань, такого специфічного інституту, як заходи безпеки. Зокрема, М.І. Хавронюк звертає увагу на той факт, що більшість держав Західної Європи та деякі держави Центральної Європи, виходячи з мети ресоціалізації винного як основної мети кримінального закону, у своїй кримінально-правовій політиці дотримуються дуалізму покарань та заходів безпеки[3, с. 430]. Такий підхід, за даними професора, застосовується у законодавстві Іспанії, Австрії, Швейцарії, ФРН, Нідерландів, Данії, Італії, Сан-Маріно, Болгарії. Цей досвід був запозичений Польщею, Литвою, Естонією і, частково, іншими країнами, зокрема, Білоруссю і Молдовою. Загальна відмінність заходів безпеки від покарання полягає в тому, що вони можуть призначатися особі і без наявності її вини, не ставлять за мету відплату, помсту тощо, а спрямовані в першу чергу на перевиховання особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння або лише може його вчинити, маючи, таким чином, превентивну спрямованість.

При дослідженні форм та підходів щодо покарання неповнолітніх у зарубіжних країнах, взірцем для запозичення досвіду була обрана Канада. В Канаді законодавство щодо неповнолітніх правопорушників за майже 100 років його історії змінювалося лише двічі. Останній перегляд відбувся в 2003 році, коли прийнятий Акт кримінальної юстиції для молоді. Новий закон мав вирішити проблему судових зловживань, коли підлітків потрапляли за ґрати за незначні порушення, запустити програму запобігання злочинам.

Базовий принцип закону – до підлітків як менш зрілих особистостей, які більше піддаються впливові, ніж дорослі, має застосовуватися окреме, лояльніше законодавство. В Канаді розкриття інформації про неповнолітніх правопорушників або жертв вважається злочином. Нововведенням стали так звані позасудові процедури. Їх рекомендується застосовувати у випадку, якщо підліток вперше скоїв правопорушення, однак не вдався до насильства. Є шість видів позасудових

процедур. Поліцейський може вирішити, що правопорушення незначне і не вимагає ніяких дій. Далі йде попередження, коли правопорушнику роз'яснюють, чому його дії незаконні. Більш серйозна форма – застереження, коли поліція або прокуратура про порушення повідомляють окремим листом чи викликають підлітка та його представника до відділку для роз'яснювальної роботи. Можливе також направлення на програми, які допомагають молоді уникати скоєння злочинів. Але обов'язковою є згода підлітка. Якщо вище перераховані заходи не ефективні, до неповнолітнього можуть застосувати такі позасудові санкції як волонтерська робота, компенсація жертві, відвідування спеціалізованих програм. У випадку незгоди чи ігнорування справу передають до суду.

Аби заохочувати інновації в роботі із підлітками, Міністерство юстиції спільно із поліцейськими профспілками заснували нагороду, яку отримують поліцейські за роботу із молоддю, яка має проблеми із законом.

На сьогодні саме Канада активно долучається до впровадження реформи з пробації та кримінальної юстиції для неповнолітніх в Україні [4].

Таким чином, слід погодитись, що кримінальне законодавство, яке регламентує особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх, потребує подальшого вдосконалення та доопрацювання. Дослідивши це питання, можна зробити висновок, що при подальшому розвитку інституту кримінальної відповідальності неповнолітніх законодавець повинен керуватися такими завданнями: індивідуалізувати та пом'якшити покарання неповнолітніх, перевиховати та ресоціалізувати неповнолітнього, який вступив у конфлікт із законом.

Список використаних джерел:

1. Ансель М. Методологические проблемы сравнительного права / М. Ансель // Очерки сравнительного права (Сборник). – М. : Прогресс, 1981
2. Серебренникова А.В., Уголовное право зарубежных государств / А.В. Серебренникова, Н.Е. Крылова // Курс уголовного права. Общая часть. Том 2. – М. : ИКД Зерцало. – М, 2002. – 394с.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / М.І. Мельник (ред.), М.І. Хавронюк (ред.). – 4. вид., перероб. та доп. – К. : Юридична думка, 2007. – 1184 с.
4. Громадянська мережа ОПОРА. Режим доступу [Електронний доступ] <https://rada.oporaua.org/novyny/reforma/11812-yak-ne-zrobyty-z-ditey-zlochynstiv-reforma>

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017